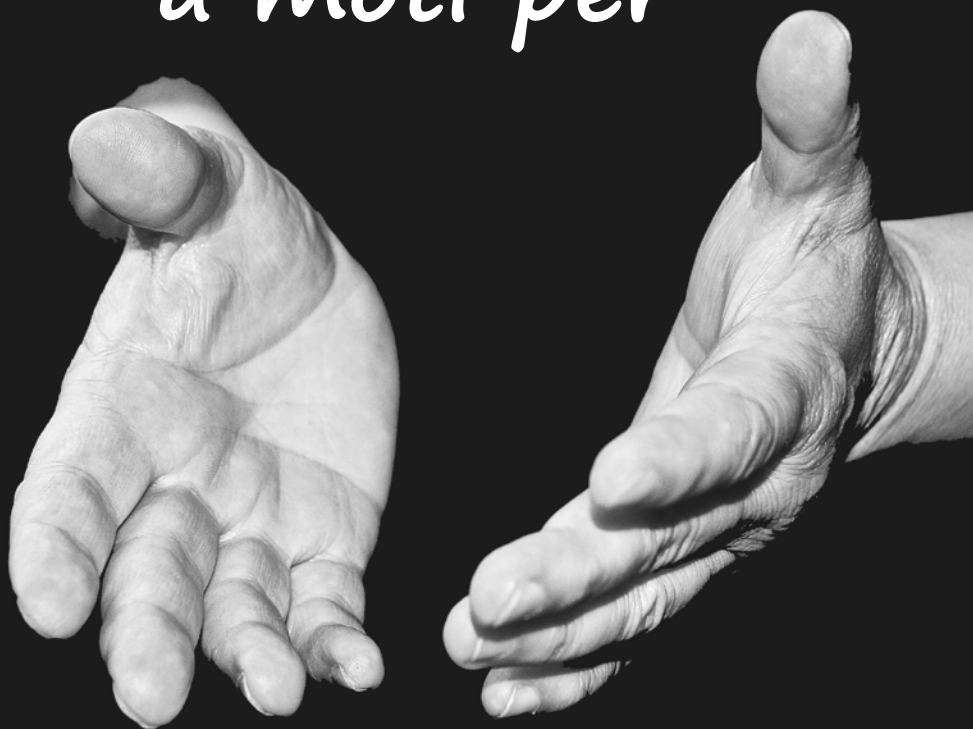

Ljósmeðrafélag Íslands 100 ára

*Við tökum vel
á móti þér*

**Sýning í Þjóðarbókhöfuð
opnuð 5. maí 2019**

LJÓSMÆÐRAFÉLAG ÍSLANDS Í EINA ÖLD

Þann 2. maí árið 1919 komu 20 ljósmæður saman á heimili Þórdísar Elínar Jónsdóttur Carlquist ljósmóður og eiginmanns hennar, Alex Wilhelm Carlquist vindlagerðarmanns, á Laugavegi 20 í Reykjavík í þeim tilgangi að stofna félag ljósmæðra. Tilgangur með stofnun félagsins var að efla hag ljósmæðrastéttarinnar og standa vörð um kjör þeirra. Einnig að glæða áhuga þeirra og þekkingu fyrir öllu því er að ljósmæðrastarfi þeirra laut. Í þessum 20 kvenna hópi voru 10 nýútskrifaðar ljósmæður frá Yfirsetukvennaskólanum. Aðeins fæddist eitt stúlkubarn í Reykjavík daginn sem félagið var stofnað og því hafa flestar starfandi ljósmæður í Reykjavík átt þess kost að mæta á stofnfund félagsins.

Aðalhvatakonur að stofnun félags ljósmæðra voru Þuríður Bárðardóttir og Þórdís Elín Jónsdóttir Carlquist. Höfðu þær sent öllum skipuðum ljósmæðrum á landinu, um 200 talsins, bréf og sagt þeim frá væntanlegri stofnun félagsins og tilgangi. Svör höfðu borist frá á annað hundrað ljósmæðrum. Þær vildu stofna félag og þær voru einnig reiðubúnar að hætta störfum ef laun þeirra yrðu ekki bætt. Kjarabarátta ljósmæðra er því gömul saga og ný.

Hlaut félagið nafnið „Ljósmæðrafélag Íslands“ og er fyrsta stéttarfélag faglærðra kvenna á Íslandi. Í fyrstu stjórn Ljósmæðrafélags Íslands voru ljósmæðurnar, Þuríður Bárðardóttir, formaður, Þórdís Elín Jónsdóttir Carlquist ritari, Þórunn Ástríður Björnsdóttir gjaldkeri. Í dag skipa stjórn félagsins sjö ljósmæður og núverandi formaður er sú sextánda í röð formanna.

Útskriftarhópur ljósmæðra frá Yfirsetukvennaskólanum í Reykjavík árið 1919 ásamt landlækni.

NÁM LJÓSMÆÐRA

Ísland getur í dag sagt með stolti að ljósmæður á Íslandi eru með þeim best menntuðu í heimi. Ljósmæður eru fyrsta fagstétt kvenna sem menntaðist á Íslandi. Alla tíð hafa þær sóst eftir bestu menntun sem völ er á, til að geta sinnt sínu fagi sem best. Nám í ljósmóðurfræði fluttist í Háskóla Íslands árið 1996. Frá 1982 hafði forkrafa inn í nám í ljósmóðurfræðum verið próf í hjúkrunarfræði. Fyrst ljósmæðra til að ljúka doktorsgráðu árið 2006 var Ólöf Ásta Ólafsdóttir. Fyrst ljósmæðra til að vera skipuð prófessor í ljósmóðurfræði við Háskóla Íslands er Helga Gottfreðsdóttir árið 2017.

Formleg menntun ljósmæðra hófst árið 1761. Í embættisbréfi fyrsta landlæknis Íslands, Bjarna Pálssonar, stóð að honum væri skylt að veita „einni eða fleiri síðsömum konum tilhlýðilega fræðslu í ljósmóðurlist og vísindum.“ Landlæknir fékk sér til hjálpar lærða ljósmóður frá Danmörku, Margrete Katrine Magnusen. Var hún sögð æru- og frómleikskona hin mesta. Fyrstu íslensku konurnar sem luku prófi hjá landlækni voru Sigríður Guðmundsdóttir 33 ára og Þuríður Sigurðardóttir 38 ára, sem urðu yfirsetukonur í Reykjavíkursókn, Sigríður Höskuldsdóttir 49 ára og Valgerður Þorbjörnsdóttir 36 ára í Laugarnessókn og Gunnhildur Jónsdóttir 51 árs, í Nessókn.

STARFSEMI LJÓSMÆÐRAFÉLAGSINS

Kjarabaráttu ljósmæðra og menntun þeirra hefur nánast verið samþætt. Þegar fyrstu ljósmæður hófu störf 1761 þá var ekki ljóst hvernig launum til þeirra yrði háttað. Þær áttu að aðstoða fátækar fæðandi konur fyrir Guðs laun. Kjarabaráttu ljósmæðra hefur oft verið mjög hörð og er skemmst að minnast síðustu baráttu Ljósmæðrafélags Íslands árið 2018, sem stóð yfir í marga mánuði og stóð almenningur afar þétt við bak ljósmæða. Þó að nokkuð hafi áunnist er baráttu fyrir bættum hag stéttarinnar hvergi nærri lokið.

Ljósmæðrafélag Íslands hefur tekið þátt í alþjóðasamstarfi allt frá árinu 1950 þegar félagið gekk í Norðurlandasamtök ljósmæðra NJF (Nordisk Jordmor Forening). Árið 1957 gekk félagið í alþjóðasamtök ljósmæðra ICM (International Confederation of Midwives). Það var svo ekki fyrr en 2016 að Ísland gekk í Evrópu samtök ljósmæðra EMA (European Midwives Association). Ísland ásamt hinum Norðurlöndunum nýtur virðingar í alþjóðastarfi fyrir góða menntun ljósmæðra, sjálfstæði þeirra í starfi og góða heilsu mæðra og nýbura.

Nýjasta alþjóðaverkefnið sem Ljósmæðrafélag Íslands hefur tekið þátt í og jafnframt það viðamesta er samstarf félagsins við KNOV sem er hollenska ljósmæðrafélagið. Þetta verkefni kallast Twinning Up North. Það er hópur 28 ljósmæðra sem vinna saman að leiðum til að efla fagið og þjónustu við konur. Verkefnið er til þriggja ára og lýkur árið 2020.

ÚTGÁFA

Ljósmeðrafélagið hefur gefið út *Ljósmeðrablaðið* samfellt frá því árið 1922. Það telst vera elst kvennablaða sem enn er í útgáfu. Í dag er blaðið ritrýnt fagtímarit og kemur út tvisvar á ári. Núverandi ritstjóri er Ólöf Ásta Ólafsdóttir.

FRÆÐSLA

Námskeið eru haldin á vegum félagsins, t.d. í saumaskap, nálastungumeðferð og brjóstagjöf.

Frá 2003 hefur Ljósmeðrafélagið rekið fræðsluvef fyrir verðandi foreldra og aðstandendur. Á vefnum er fjölbreytt fræðsluefni með áreiðanlegum upplýsingum um þætti er varða meðgöngu, fæðingu og sængurlegu. Einnig eru starfrækt fræðsluöppin Ljósan og Fylgjan.

20. útskriftarhópur ljósmeðra frá Háskóla Íslands, 2018.

Að sýningunni unnu:

Áslaug Íris Valsdóttir, Erla Dóris Halldórsdóttir, Ólöf Ásta Ólafsdóttir.

Af hálfu Landsbókasafns og Kvennasögusafns:

Ólafur J. Engilbertsson, Raket Adolphsdóttir og Jökull Sævarsson.

Mynd á forsíðu: Hulda Sigurlína Þórðardóttir.